

‘VAAK ZEGT ONZE INTERPRETATIE VAN EEN FOTO MEER OVER ONS DAN OVER HET DIER DAT EROP STAAT’

Al sinds haar kindertijd fotografeert de Nederlandse Charlotte Dumas dieren, van honden in het park tot wilde paarden in Japan. Ze observeert ze graag zoals ze zijn: als individu, los van de systemen waarin wij dieren vaak duwen, met onze eet- en aillust. ‘Het punt waarop mens en dier elkaars pad af en toe kruisen, verdwijnt stilaan. Dat is een verlies.’

Door **Maya Toebat**

‘Ik vind het fijner om naar andere levende wezens te kijken dan naar onze eigen soort. Er zijn al de hele tijd mensen rondom mij, maar de omgang met dieren is net zo interessant.’ Toen Charlotte Dumas als kind een kleine camera kreeg, stond haar fororolletje meteen vol met honden. Ze groeide op dichtbij het platteland en als ze niet thuis was bij haar hond en katten, dan zat ze wel bij de Vlaamse reuzen of de paarden van de naburige boerderijen. Ook toen ze fotografie ging studeren aan de Rietveld Academie, bleven dieren terugkeren voor haar lens, soms tot de frustratie van haar docenten.

‘Daar heb je haar weer met haar honden, dachten ze dan’, vertelt Dumas. ‘Op een bepaald moment verwachtten ze dat ik eens iets anders zou fotograferen. In zekere zin deed ik dat ook. Ik ben afgestudeerd met een

serie over geweld. Daarvoor fotografeerde ik politiehonden die mensen aanvielen tijdens hun training. Ik vond die getrainde agressie heel fascinerend, hoe honden op commando een wapen kunnen worden. Toen ik de Academie verliet, besepte ik dat ik de honden zélf wilde portretteren. Niet als onderdeel van een systeem, maar als individu.’

In de jaren die volgden, begaf Dumas zich onder meer tussen de wolven en tijgers in Amerikaanse reservaten, de reddingshonden van 9/11 en de inheemse paarden op eilanden in Japan. ‘Misschien ben ik zo geïntrigeerd door paarden en honden omdat ze dicht bij de mens staan. De relatie tussen mensen en paarden is heel diep en complex. Tot 75 jaar geleden waren paarden ook een belangrijk onderdeel van ons dagelijkse leven.’ Die sterke band viel haar op toen ze op haar twintigste *De rode ruitertij* van Isaak Babel las, een boek dat een diepe indruk op haar maakte. ‘Babel vertelt niet alleen over de veldtocht van het Rode Leger tegen Polen in 1920, maar vooral ook over de relatie tussen mensen en paarden. De soldaten gingen samen met hun paarden door verschrikkingen en beschouwden ze als dichtere vrienden dan hun menselijke kameraden. Ze zagen hun paarden ook echt voor “vol” aan.’

Dat wil Dumas ook doen: met een tedere blik naar dieren kijken en ze in hun eigenwaarde laten. En ook: mensen weer in contact brengen met dieren, en ze daardoor op een andere manier naar zichzelf laten kijken. ‘De rol van dieren in onze maatschappij wordt steeds kleiner. Ofwel worden ze beschermd en op een voetstuk geplaatst, ofwel worden ze gebruikt in de vlees- en zuivelindustrie. Het middenvlak, waar mens en dier elkaars pad af en toe kruisen, verdwijnt stilaan. Dat is een verlies. Als we ons niet meer verhouden tot andere levende wezens, isoleren we ons namelijk als soort. Het is best eenzaam om de dominante soort op de wereld te zijn, en geen idee meer te hebben van de capaciteiten van dieren.’

Wat kunnen foto's van dieren ons dan leren over onszelf?

— ‘Vaak zegt onze interpretatie van een foto meer over ons dan over het dier dat erop staat. Dat viel me sterk op bij mijn serie over zwerfhonden in Palermo. De honden worden daar gedoogd. Ze zijn een onderdeel van het stadsleven en ’s avonds zetten de bewoners zelfs dozen voor hen op straat. De honden zijn er in hun element en leiden een vrijgevochten leven. Maar veel mensen die naar de portretten kijken, zien zielige beesten met een vieze vacht die gered moeten worden. Die perceptie is dus heel veranderlijk.’

Hoe komt het dat die foto's zoveel met ons doen?

— ‘Een portret van mens kan je raken, maar je kunt het bijna niet loskoppelen van het verhaal dat erachter zit. Het portret van een dier is daarentegen een soort canvas voor je eigen emoties, zonder dat het je confronteert met het verhaal van iemand anders. Je kunt er heel vrij je eigen gevoelens in herkennen. Dat is ook wat we doen met onze huisdieren. We zullen nooit echt begrijpen hoe dieren hun relatie met ons ervaren, en toch voelen we een verwantschap.’

Helpen dieren ons dan ook om ons inlevingsvermogen te ontwikkelen?

— ‘Dat denk ik wel. Je kunt ook empathie voelen voor je medemensen, maar bij dieren is het iets makkelijker om je in te leven. Dieren – en ook kinderen trouwens – trekken je in het hier en nu. Bovendien stralen ze meer onschuld en hulpeloosheid uit, waardoor ze niet bedreigend overkomen. Dat is iets heel anders dan wanneer je sympathie moet opbrengen voor de buurman die elke dag aan het boren is.’ (lacht) ‘Ook verfrissend is dat dieren in een andere tijd leven dan wij. Wij rekenen in onze eigen uren, dagen en kalenders, maar dieren en planten hebben een ander ritme. Ze hanteren een andere tijd, en doen ons beseffen dat het niet allemaal over ons gaat. Het is heel menselijk om onze eigen soort bovenaan te plaatsen, maar wij mensen maken deel uit van een groter systeem. Door naar dieren te kijken en met hen om te gaan, leren we om onszelf wat meer naar de zijkant te schuiven en vanuit een ander perspectief te benaderen. Die bewustwording is heel bevrijdend.’

Portretfoto **Koos Breukel**

IMABARI, 2016

‘Sinds 2015 heb ik veel gereisd in Japan, op zoek naar de acht laatste inheemse paardenrassen. Een van die rassen leeft in Imabari, in het zuiden van Japan, waar dit beeld gemaakt is. Als je naar de foto kijkt, voel je echt die verbinding tussen de paarden, of net het verlangen naar zo’n connectie.’

ZEUS, TIGER TIGER, 2007

‘Witte tijgers zijn een statussymbool. Sommige mensen vinden het fijn om zich met hen te omringen, maar als ze groter en gevaarlijk worden, dumpen ze hen in een asiel. Zo leven er in Amerika maar liefst 15.000 tijgers in kleine reservaten. Heel bizar vind ik dat. In 2007 maakte ik foto’s van een aantal tijgers en wolven in zulke centra. Het zijn de enige dieren die ik ooit vanachter een hek gefotografeerd heb. Daardoor is het onmogelijk om ze op dezelfde manier te portretteren als paarden en honden. Ze blijven namelijk meer een “vorm”, zonder dat je ze kunt doorgronden. Toch deden de hangende voorpoten van deze tijger me ook denken aan sommige honden. Dat detail brengt meteen meer intimiteit. Alsof hij op een manier ook aibaar wordt.’

TOM TOM, 2008

'In 2006 had ik in Palermo renpaarden gefotografeerd. Toen waren de straathonden me al erg opgevallen en ze bleven door mijn hoofd spoken in de jaren die volgden. Toen ik klaar was met het tijgerproject, besloot ik terug te gaan naar Palermo. Het was heel fijn om gewoon achter honden te kunnen aanlopen zonder toestemming aan iemand te moeten vragen. Die vrijheid had ik gemist in de Verenigde Staten, waar ik veel administratie moest afhandelen met de reservaten. Ik vond het heerlijk om tussen de vieze honden op straat te liggen in die warme, stoffige stad. De honden, zoals Tom Tom op deze foto, werden even mijn vriendjes.'

**MERLYN II,
OTIS COLORADO, 2011**

'Merlyn is een van de reddingshonden van 9/11. In wezen lijkt hij op Tom Tom en toch kijken veel mensen op een andere manier naar beide portretten. Bij Tom Tom zien ze een zielige straathond en in Merlyns ogen zien ze de ramp die hij heeft meegemaakt. Nochtans leeft Merlyn op deze foto weer als huisdier in Colorado en weet hij waarschijnlijk niet meer wat hij 10 jaar geleden meegemaakt heeft. Al is die interpretatie ook wel mooi en legitiem: het betekent dat jij als kijker iets kunt verwerken door naar zo'n portret te kijken.'

YORISHIRO, 2019

'In de tweede film, Yorishiro, speelt mijn jongste dochter mee, die toen 5 jaar was. Ze voelde zich helemaal thuis in het paardenpak. Ze speelde geen paardje, ze was dat paardje. De manier waarop ze omging met de wilde paarden was heel speciaal. Ze kon dichtbij komen zonder tegen hen te praten. Op een bepaald moment liep een paard naar haar toe en stonden ze zo dicht bij elkaar dat ze één wezen leken te vormen. Die non-verbale communicatie vind ik zelf ook heel fijn. Het is misschien de reden waarom ik fotograaf geworden ben.'akt. Nochtans leeft Merlyn op deze foto weer als huisdier in Colorado en weet hij waarschijnlijk niet meer wat hij 10 jaar geleden meegemaakt heeft. Al is die interpretatie ook wel mooi en legitiem: het betekent dat jij als kijker iets kunt verwerken door naar zo'n portret te kijken.'

RINGO, ARLINGTON, 2012

'Arlington National Cemetery is de nationale begraafplaats waar Amerikaanse militairen begraven worden. De soldaten worden er naar hun graf begeleid door paarden. Ook symbolisch is het paard al duizenden jaren een gids die mensen naar hiernamaals brengt. Dat gegeven vind ik heel intrigerend, maar ik wilde de paarden los van hun functie fotograferen. Als hun werkdag erop zat, ging ik naar hun stallen en keek ik hoe ze in slaap vielen. De nachten die ik daar doorbracht, behoren tot de meest vertrouwelijke en kwetsbare momenten die ik al heb meegemaakt. Zien hoe een paard tussen waken en dromen sluimert, is enorm intiem.'

AO 1, 2019

'De laatste kortfilm die ik maakte op Yonaguni heet Ao, wat "blauw" betekent in het Japans. De kleur indigo keert terug in de drie films via de creaties van de Japanse textielontwerpster Yuko Kitta. Zij destilleerde daarvoor op traditionele wijze kleurstoffen uit planten die op het eiland groeien. De blauwe kleur heeft een beschermende functie en dat is ook wel nodig, want het arme, vergrijsde eiland ademt een unheimelijke sfeer uit. Vroeger moesten zwangere vrouwen er zelfs over een kloof springen om overbevolking tegen te gaan.'

*Naar aanleiding van Dumas'
derde kortfilm Ao loopt er nog tot
15 mei een tentoonstelling
in Huis Marseille in Amsterdam.*

SHIO, 2018

'Een andere plek in Japan waarnaar ik veel ben teruggekeerd, is het eiland Yonaguni. Ik heb er drie films opgenomen en het paardje op deze foto – een still uit de eerste film Shio – komt voor in alle films, als een soort verbindende factor. Wat me zo aanspreekt aan Yonaguni, is dat de wilde paarden niet van het eiland af kunnen. Ze lopen er vrij rond, wars van alle menselijke regels of verwachtingen. Bovendien maakt het eiland een desolate indruk. Het is blootgesteld aan de wind en de zee, alles is verroest, maar de paarden blijven er gewoon in de gure wind staan. Net zoals de bomen er krom groeien, zijn ook hun manen gevormd door de wind.'

